
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XII

SECTIO J

1999

Wydział Pedagogiki i Psychologii
Indywidualne Studium Doktoranckie
przy Instytucie Psychologii UMCS

ANNA MAĆKO

Deborah T. Sharpe —
„The Psychology of Color and Design”

Deborah T. Sharpe “The psychology of color and design”

Książka ta porusza wiele zagadnień z dziedziny psychologii koloru i projektowania. W siedmiu rozdziałach autorka łączy wiedzę dyplomowanego psychologa i doświadczenie projektantki wnętrz. Sharpe zaczyna od przedstawienia historycznego tła zainteresowań i badań nad kolorem. Następnie opisuje relacje między kolorem a kulturą, badania nad kolorem przeprowadzone na dzieciach, związki osobowości i koloru, przybliża zagadnienia percepcji barw i zasady psychologii Gestalt w relacji do koloru. Porusza też problematykę praktycznego użycia koloru w życiu codziennym, reklamie, biznesie, a nawet medycynie. Pozycja jest interesująca ze względu na szeroki zakres poruszanych zagadnień. Minusem jest trochę chaotyczny styl pisania autorki.

Wiedza w dziedzinie psychologii koloru ma tendencje do bycia albo bardzo techniczną i ezoteryczną lub naukowo niewiarygodną, nie popartą żadnymi badaniami, odnoszącą się tylko do pewnego okresu i doświadczeń autorki. Książka ta jest, w zamiarze autorki, próbą stworzenia nowego gruntu dla książek dotyczących szerokiej tematyki psychologicznych aspektów koloru w sposób przystępny, lecz bez ujmowania jej naukowej głębi. Książka składa się z siedmiu rozdziałów.

Pierwszy rozdział, dotyczący historycznego aspektu koloru — *Historic aspects of color* — Sharpe zaczyna od pokazania wszechobecności koloru w życiu człowieka już od najwcześniejszych czasów jako czynnika będącego najpierw

pomocą w przeżyciu, a z czasem stającego się środkiem ekspresji jego życia wewnętrznego. Prezentuje koleje i charakter zainteresowań barwą. Opisuje etapy zmagania człowieka ze zgłębieniem tego fenomenu, wykorzystanie rozwijającej się nauki — fizyki, pierwsze próby sformułowania pojęć opisujących zjawiska związane z barwą, jak np. wprowadzenie przez Chevreula pojęcia harmonii przez analogię i przez kontrast. Pisze o próbach rozwinięcia teorii harmonii barw, dla których brak standaryzowanej metody klasyfikacji barw był największą przeszkodą w określeniu pewnych uniwersaliów. Pierwsza taka metoda, niestety nie pozbawiona wad, została ogłoszona w r. 1931 przez Commission Internationale de l'Eclairage. Stworzyła ona podwaliny pod bardziej doskonałe systemy Munsella i Ostwalda. Przedstawia też dziedziny zainteresowań kolorem. Koniec w. XIX związany jest z pierwszymi badaniami dotyczącymi afektywnych reakcji na barwę i estetyki koloru, z czasem dochodzą badania preferencji, symbolicznego znaczenia kolorów, synestezji. Wspomina o próbie Guilforda wyjaśnienia mechanizmów leżących u podstaw preferencji barw czynnikami fizjologicznymi.

W drugim rozdziale, dotyczącym koloru i dzieci, autorka przybliży czytelnikowi badania nad kolorem, przeprowadzone na dzieciach, które ze względu na ich ograniczoną doświadczenia znakomicie nadają się do badań, ustalających wpływ czynników genetycznych, uczenia, skojarzeń, warunkowania, rozwoju i doświadczenia. Bardzo dużo miejsca poświęca opisom badań nad dominacją kolor–kształt w testach dotyczących kategoryzacji. Rodzaj dominacji jest najlepszym miernikiem fenomenu abstrakcji, zdolności będącej wskaźnikiem wzrastającej dojrzałości i źródłem wniosków dotyczących organizacji osobowości i funkcjonowania intelektualnego. Metoda ta jest doskonała niezależnie od stopnia skomplikowania techniki. Tylko kolorem zdominowane są odpowiedzi małych dzieci, z wiekiem ta tendencja się zmienia — u 90% dorosłych dominuje kształt. Innym przedstawionym nurtem badań są badania dzieci z zaburzeniami widzenia barwnego, z racji wzrostu wizualnych pomocy szkolnych, w których użyty jest kolor.

Badano też wpływ koloru jako dodatkowej wskazówki przy uczeniu się. Sharpe przytacza dwie najambitniejsze metody wykorzystujące kolor jako pomoc przy uczeniu się. Są to: Color Phonics System opracowany przez Bannatyne — dla dzieci z trudnościami w czytaniu i Words in Color autorstwa Gattegno — dla dzieci bez trudności. Użycie koloru może być szczególnie pomocne przy nauce języka angielskiego, w którym jeden dźwięk może być zapisany na kilka sposobów.

Trzeci rozdział, zatytułowany *Kultura i kolor*, zaczyna się od opisu badań Lindauera zajmującego się kolorami flag jako odzwierciedleniem preferencji kolorów w obrębie socjopsychologicznego kontekstu i aspiracji. Inny badacz, Knapp, próbuje powiązać preferencje barw ze zmienną psychologiczną związaną

z motywacją do osiągnięć — *achievement*. W świetle jego założeń istnieje zależność między preferencjami ciemnych barw zielonych i niebieskich, a dużą motywacją do osiągnięć oraz preferencjami barw żółtych i czerwonych i małą motywacją do osiągnięć. Z tym nie zgadza się Lindauer, gdyż, jego zdaniem, nie ma to odzwierciedlenia w rzeczywistości, a symbolicznie używany kolor w historii miał raczej siłę łączącą, niż był odbiciem różnic. Przedstawia poglądy na temat natury preferencji kolorów wśród ludzi różnych ras, wyznań, płci.

Inną tematyką przedstawioną w tym rozdziale są badania związane z rasą, dotyczące spostrzegania kolorów, którymi opisuje się rasy i nastawienia do przedstawicieli tych ras, nad preferencjami koloru skóry, a nawet wpływem koloru skóry nauczyciela na osiągnięcia szkolne uczniów. Autorka przedstawia też metodę dyferencjału semantycznego jako doskonałej metody do mierzenia preferencji. Kolejnym ważnym nurtem badań łączących kolor z kulturą są badania nad znaczeniem symbolicznym barw. Za najambitniejsze w tej dziedzinie Sharpe uważa badania Williama, które krótko opisuje. Wspomina też o próbie Williama i współpracowników ustalenia procesu, w którym nazwy kolorów nabywają symbolicznego znaczenia w kulturach. Dane z tego rozdziału wskazują na to, że są definitywne, kulturowe i rasowe różnice w sposobie, w jaki ludzie patrzą i odbierają wrażenie koloru, ale też są pewne uniwersalia w tych upodobaniach bądź odrzuceniach, wskazujące na wewnętrzne lub biologicznie wyznaczone reakcje na różne kolory wśród ludzi.

Kolor jest najbardziej relatywnym zjawiskiem, takim stwierdzeniem zaczyna się rozdział IV — *Kolor i osobowość*. Znajdujemy tu to, czego ludzie zaznajomieni trochę z psychologią spodziewaliby się znaleźć w takim rozdziale — z opisem dobrze opracowanych i często stosowanych metod klinicznych — z metodą Rorschacha, Testem Barwnych Piramid i Testem Koloru Lüschera. Oprócz tego można się dowiedzieć o innej metodzie, u podstaw której leżało założenie, że istnieje związek między osobowością osoby a jej wyborami stroju i materiałów — The Crompton Fabric Preference Test. Badania nad tym, że ludzie wyrażają swoją osobowość przez ubranie, nie dają jednoznacznych wyników, choć — jak twierdzi autorka — przegląd tych badań sugeruje, że pewne tendencje da się ustalić. Inne przedstawione w tym rozdziale badania dotyczą osób z zaburzeniami psychicznymi, prób ustalenia relacji między typem zaburzeń a reakcjami na kolor. Również i zjawisku koloru w snach poświęciła Sharpe sporo miejsca w tym rozdziale.

Następny rozdział został zatytułowany *Percepcja koloru*. Autorka wskazuje tu na fizyczny aspekt koloru, jego spostrzeganie przez patrzącego, mieszanie, itd. Píše o różnicach w przestrzennym wyrażaniu się nasyconych barw odpowiadających długim falom — barwom zwanym ciepłymi. Opisuje krótko badania zjawiska warunkowania informacją zwrotną — „feedbackiem”. Píše też o badaniach

dotyczących związku fal mózgowych ze spostrzeganymi wrażeniami barwnymi, a także relacji między funkcjonowaniem motorycznym a oświetleniem. Innym interesującym zagadnieniem są przytoczone badania nad długością fali, a odpowiadającym jej wrażeniem barwy określanej mianem czystej. Uzyskane wyniki wskazują na bimodalność, zgodnie z którą badanych dzielili się na dwie grupy w zależności od tego, jaka długość fali dawała im wrażenie barwy czystej. Sharpe krótko opisuje też teorie widzenia barw — Younga-Helmholtza, Heringa, Ladda-Franklina. Sporo miejsca poświęca zaburzeniom widzenia barwnego, opisując próby wyjaśnienia jego genezy zmniejszaniem się niezbędności koloru przeżycia jednostki. Podaje porównawcze, statystyczne dane odsetka ludzi z zaburzeniami widzenia barwnego dla obu płci w różnych grupach społecznych i rasowych. Wspomina też o sposobach zaznajamiania niewidomych uczniów z rozumieniem koloru. Dużo miejsca poświęca zjawisku zwanemu percepcją dermo-optyczną. Porusza też problem synestezji.

Jak można wywnioskować z tytułu rozdziału VI — *Gestalt i kolor*, dotyczy on zasad psychologii Gestalt rozciągniętych do dziedzin koloru i projektowania. Mamy więc krótką charakterystykę psychologii Gestalt, po czym autorka przystępuje do przedstawienia praktyki właściwego użycia koloru i dobrego planowania i projektowania na podstawie zasady psychologii Gestalt. Podaje też relacje kolorów między sobą jako układu figura-tło. Dzieli się też swoimi doświadczeniami projektantki wewnątrz.

Ostatni rozdział dotyczy praktycznego zastosowania koloru. Autorka przedstawia trendy w użyciu kolorów i podkreśla znaczenie lat sześćdziesiątych, które były punktem przełomowym w podejściu do użycia koloru. Nie było to całkowite odcięcie się od wcześniejszej tradycji, która stworzyła pewne dość rygorystyczne zasady. Sednem tej rewolucji było wydostanie się spod brzemienia sztywnych reguł tłumiących prawdziwą twórczość. Z zagadnień, których czytelnik może oczekiwać przeczytawszy tytuł rozdziału, przedstawione są badania nad efektywnością reklam kolorowych i czarno-białych, rolą koloru w korespondencji biznesowej i promocyjnej, relacjach między kolorem a decyzjami o zakupie żywności, a także roli koloru w miejscach dokonywania zakupów — sklepach i galeriach. Opisane są też badania M. N. Bartholeta, oparte na przypuszczeniu, że kolor może motywować chorych do wyzdrowienia i poprawić opiekę medyczną. Dość niespodziewanie Sharpe kończy rozdział korektą skali szarości M. E. Chevruela.

Podsumowując, można powiedzieć, że książka warta jest przeczytania ze względu na dość duży zakres omawianych zagadnień i bogatą literaturę. Poważnym minusem jest styl pisania autorki. Nie trzyma się struktury rozdziałów, co sprawia, że niektóre z omawianych w jednym rozdziale zagadnień wydają się odpowiedniejsze dla innego rozdziału. Również sposób przedstawiania zagadnień może budzić zastrzeżenia, Sharpe wplata dużo dygresji tak, że czasami trudno

ustalić, którym zagadnieniem w danym paragrafie chciała się zająć. Ambicją autorki, jak już zostało wcześniej wspomniane, było przybliżenie tematyki koloru i wzornictwa przemysłowego w sposób zrozumiały nie tylko dla profesjonalistów i naukowców, bez ujęcia jej głębi naukowej. Zamiar ten, moim zdaniem, powiódł się na tyle, że warto poznać tę książkę, nie spodziewając się jednak, że po przeczytaniu jej zdobędzie się pełną i usystematyzowaną wiedzę w dziedzinie psychologii koloru i projektowania.

SUMMARY

The book touches upon a number of issues from the domain of the psychology of colour and design. In its seven chapters the author combines the knowledge of a qualified psychologist and the experience of an interior designer. Sharpe begins with a presentation of the historical background of the interests and studies concerning colour. Next, she proceeds to describe the relations between colour and culture, the studies on colour conducted among the children, the relations between personality and colour. She also approaches the problems of colour perception and the principles of Gestalt psychology in relation to colour. She also discusses the problems of the practical use of colour in everyday life, in advertisements, business and even in medicine. The book is very interesting in the scope of problems under discussion. Its fault is a little bit chaotic style.

